

Anglia
Do Raportu № 38

Odpis

Poufne

aa 15

Londyn

7 my Czerwca 1920

SPRAWA IRLANDJI

Sytuacja polityczna w Irlandji na tyle zaostrzyła się w ostatnich miesiącach, że dokładny przegląd obecnego stanu rzeczy koniecznym jest, choćby ze względu na wpływ jaki stan ten wywierać może na stosunki i sprawy międzynarodowe.

Od kilku miesięcy panuje w Irlandji nieustający terror. Zaczęto od zabijania przedstawicieli władz policyjnych i administracyjnych, sądownictwa, etc. W dzisiejszych warunkach ten kto wypowiada się przeciw programowi Sinn Féin ryzykuje represje, czasem życie. Od paru tygodni akcja terrorystów prowadzona jest w kierunku, nie tylko napadów na policję i wojsko, ale także podpalania gmachów rządowych, szczególnie baraków policyjnych; niszczenia wszelkich odznak angielskich, jak np. flagi angielskiej, nawet gazet przycho-
dzących z Anglii; grabienia własności prywatnej, w szczególności ziemi, inwentarzy folwarcznych i wszelkiego dobytku, posługując się w tych wypadkach bandami bolszewicko-komunistycznymi. Z każdym dniem napływają wiadomości o zabiciu kilku lub kilkunastu policjantów w różnych częściach Irlandji, zniszczeniu paru gmachów publicznych i wykonaniu na różne domy czy instytucje napadów charakteru terrorystycznego.

Sytuacja striete polityczna przedstawia się następująco :

Oficjalnie, administracja Irlandji znajduje się w ręku władz angielskich, na czele których stoją : Wice-Król - Feldmarszałek Lord French, Sekretarz Stanu dla Spraw Irlandji - Sir Hamar Greenwood i dowódca wojsk na obszarze Irlandji ze specjalnymi pełnocnictwami - Sir Neville Macready. Ten ostatni ma pod sobą całą policję i wojsko-

AMERICKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

niezmiernie wzmocnione w ostatnich czasach ze względu na stan wyjątkowy . Dodać należy , że pułki Irlandzkie zachowują się nadal lojalnie wobec władz angielskich. Nieoficjalnie , w całej Irlandji .za wyjątkiem prowincji Ulster , panuje rząd partji nacjonalistów Irlandzkich Sinn Féin , Na czele tego rządu stoi Griffith ,dawny profesor i publicysta ; należą do niego, między innymi O'Neill , O'Flanagan (Ksiądz Katolicki) (Markiewiczowa. Dzisiejszy rząd Sinn Féinu ma pewne podobieństwo do Polskiego Rządu Narodowego w 63 r. Jest konspiracyjny. Administrację krajową otwarcie kierować nie może dla braku egzekutywy . Tworzy milicję i oddziały ochotnicze dla przeciwdziałania egzekutywie "okupacyjnej " . Jest raczej Radą Narodową . Opiera się na zgromadzeniu Narodowym Dail Eirinn , składającym się w przeważnej części z dawnych posłów do Angielskiej Izby Gmin, którzy dobrowolnie z takowej się wykluczyli.

Na równi z rządem Sinn Féin ,egzystuje, o wiele bardziej konspiracyjna ,niezmiernie energiczna organizacja prowadząca okrutną i bezwzględną akcję terrorystyczną , w której elementa narodowe mieszają się z żywiołami o charakterze czysto bolszewickim i w wysokim stopniu demoralizują ludność . Organizacja ta odpowiedzialną jest za wszystko co opisane w pierwszej części niniejszego raportu. Przywódcy jej nie są wiadomi, kontakt z rządem Sinn Féinu jest również nieokreślony ,choć niewątpliwie egzystuje.

Podstawą polityki Sinn Féin'istów jest usnanie
zupełnej niepodległości Irlandji ,która następnie sama
decydować będzie o dalszych swoich losach .Sinn Féiniści
działają także środkami legalnymi ,przez zwykłą propa-
gandę polityczną i agitację wyborczą .W tym względzie robo-
ta ich okazała się w ostatnich latach nader skuteczną.
Większość stanowisk obieralnych w lokalnych instytucjach
samorządowych zajęta jest dzisiaj przez ludzi albo na-
leżących do Sinn Féin ,albo też bardzo do nich politycznie
sblizonych.

Rola kleru katolickiego jest ważną wobec dużego pro-
centu ludności rolnej, jak zwykle bardziej wpływem kościoła
podległej. Księża katolicy w Irlandji dużo uczynili aby
wzbudzić ludność przeciwko Anglji. Czynili to częściowo
pod wpływem uczucia narodowego i świadomości dawnych
krzywd ,częściowo też pod hasłem walki z kościołem anglikan-
skim. Dział widzą że propaganda wzbudziła w ludności nietyl-
ko poczucie narodowe, ale doprowadza również do krwawych
przewrotów których kościół w Irlandji w żadnym razie
zyczyć sobie nie może.

Wyżej opisany stan rzeczy dotyczy całej Irlandji
oprócz prowincji Ulster - na-pół angielskiej,tak z po-
chodzenia (dużo dawnych kolonistów angielskich) jak i
z usposobienia, protestanckiej ,w przeciwieństwie do reszty
Irlandji wysoko pod względem przemysłowym rozwiniętej.
Ulster pod każdym względem sblizony jest bardziej do An-
glji niż do reszty Irlandji, mimo iż nie wyrzeka się
swojej irlandzkiej narodowości.. Dąży do utrzymania jak-
najściślejszej łączności z Anglją i z Imperjum Bry-
tyjskiem. Przeciwdziała narodowym aspiracjom reszty Irlandji

i jest świadomie lub nieswiadomie używany przez rząd angielski jako główne narzędzie przeciwko partji niepodległościowej .

Sprawa niepodległości Irlandji ma wielkiego sprzymierzeńca w dzisiejszym nieokreślonym i chaotycznym stanie stosunków socjalnych międzynarodowych .

1) Bolszewizm widzi w sprawie irlandzkiej broń przeciwko ustrojowi Wielkiej Brytanji i kapitalizmowi angielskiemu. Scotland Yard (Ministerjum Policji) ma dziś już niezbitę dowody bezpośredniej akcji Bolszewików na terenie Irlandji. Tem tłumaczą się coraz częstsze wypadki akcji anarchistycznej i komunizmu nie mającego nic wspólnego z ideą narodową .

2) Równolegle prowadzoną jest robota niemiecka - ta ostatnia raczej drogą nawiązania bezpośrednich stosunków handlowych i ekonomicznego uniezależnienia Irlandji od Anglji . Przykładem tego jest list z Berlina niedawno opublikowany w "Morning Post" z dn. 29^{tego} maja b.r. który wpadł w ręce przywódcy Ulsterczyków Carson'a. W liście tym znajdują się szczegóły rozwoju niemiecko-irlandzkiego towarzystwa , założonego celem zbliżenia obu narodów . Niestety, nazwiska głównych organizatorów tego towarzystwa nie są w liście podane .

3) We Włoszech sprawa Irlandzka ma wielu sympatyków, choć polityka Watykanu nacechowana jest w tym względzie wielką ostrożnością , Mimo to , na zebraniu niepodległościowców Irlandji, zorganizowanem w Rzymie w dn. 28^{tego} maja flaga Irlandji wywieszoną była zupełnie oficjalnie , co nawet wywołało protesty w prasie angielskiej.

Interesującym jest , że D'Annunzio zwrócił się w imieniu sprzymierzonych narodowości do centrali Sinn Féin z zachętą do walki o zupełną wolność Irlandji.

4) Najważniejszym jednak atutem w ręku Irlandczyków jest opinja w Stanach Zjednoczonych , gdzie niepodległość Irlandji ma najliczniejszych zwolenników. Składa się na to kilka przyczyn :

a) duża ilość Irlandczyków w Stanach Zjednoczonych (około 6.000.000) t.j. więcej niż w samej Irlandji.

b) Liberalizm amerykański, wzmocniony ideą samookreślenia narodowego ;

c) Propaganda polityków Irlandzkich z de Valerą na czele.

Agitacja Irlandzka w Ameryce należy do czynników najważniejszych wobec znaczenia Ameryki i dbałości rządu i społeczeństwa Angielskiego utrzymania ze Stanami Zjednoczonymi jaknajścislejszych stosunków w których sprawa Irlandji jest największą, zaporą.

Pozostaje do rozpatrzenia stosunek Anglji do spraw Irlandzkich i próba rządu angielskiego rozwiązania takowych za pomocą projektu Home Rule , obecnie dyskutowanego w Izbie Gmin . Stosunek szerszego ogółu społeczeństwa angielskiego do Irlandji nacechowany jest beznadziejną obojętnością . Zasadniczej różnicy zdań być nie może, ponieważ w dzisiejszych warunkach kwestja Irlandzk jest nie do rozwiązania i tak czy owak , nie można mieć nadziei na jakiś znośny układ stosunków.

Labour widzi w sprawie Irlandzkiej możliwość wzmocnienia swoich wpływów ,szczególniej od czasu jak partja robotnicza południowo- irlandzka zwróciła się do Trade Unionów angielskich w sprawie poparcia ewentualnego strajku jeneralnego. Strajk ten ma, według grózb Sinn Feinistów, być pierwszym krokiem do formalnej rewolucji i wyrugowania z granic Irlandji angielskich wojsk okupacyjnych. Obecnie toczą się ciekawe dyskusje w sprawie zatrzymania w portach Irlandzkiej amunicji przeznaczonej dla wojska i dla policji . Bojkot ten prowadzony jest przez robotników portowych od 2-eh tygodni. W tym względzie Irlandzka partja robotnicza powołuje się na akcję angielskiego Labour uniemożliwienia wywozu do Polski materiałów przeznaczonych dla armji. Labour angielski nieabyt solidaryzuje się z powyższą akcją Irlandzkich organizacji robotniczych i zwleka z decyzją co do poparcia strajku. Irlandzka lewica pośrednio oddaje Polsce usługę ,gdyż wykazuje ze tolerowanie incydentów w rodzaju sprawy Jolly George jest złym precedensem na przyszłość i może także być wielce niewygodnem dla tutejszego rządu.

Rząd Angielski i Parlament wobec Irlandji.

Faktem jest, że rząd angielski, prowadzący zawsze rozumną i liberalną politykę w stosunku do Dominjów ,wobec Irlandji zastosowywał w ciągu wojny i w ostatnim roku środki represyjne, często niesprawiedliwe i niepotrzebne, wzbudzające ludność i rozbudzające uczucia dawniejszych krayw i prześladowań. Równocześnie Rząd zwlekał z nadaniem Irlandji samorządu wtedy kiedy aspiracje Irlandczyków były o wiele bardziej ograniczone ,a dobrze obmyślany Home Rule mógł wprowadzić ład i zadowolnić ludność . Tymczasem stało się tak, że rząd wniósł swój projekt do Izby Gmin w chwili kiedy najwidoczniej Irlandja żąda

formalnej niepodległości a nad samorządem nawet dyskutować nie chce . Rząd w swoim projekcie proponuje Irlandji dwa oddzielne samorzady : jeden dla północnej prowincji Ulster, drugi - dla reszty Irlandji . Każda z tych 2-ech prowincji miałaby swój parlament , który wybierałby ze swego grona pewną ilość członków do wspólnej Izby Wyższej . Prerogatywy tej ostatniej byłyby niewielkie , za to Izby niższe miałyby możność w razie obopólnej zgody , nadania Izbie Wyższej praw większych , nawet przekształcenia jej w Parlament ogólnie-irlandzki, kasując tem samem dzisiejszy podział .

Według propozycji rządu Parlamenty Irlandzkie nie miałyby praw ustawodawczych w następujących najważniejszych zakresach:

- 1) w sprawie Korony i Dynastji ;
- 2) w sprawie wojny i pokoju
- 3) Sił wojskowych morskich i powietrznych
- 4) Polityki zagranicznej
- 5) Handlu zagranicznego
- 6) Waluty

Kilka lat temu podobne prawo samorządowe mogło być przyjętem z zadowoleniem . Dzisiaj sytuacja przedstawia się niemal tragicznie -komicznie : O losach Irlandji decyduje Parlament Angielski , w którym nie zasiada ani jeden z 80 posłów prawnie z Irlandji obranych , ze wyjątkiem 7-miu z ^{prowincji} ~~Ulster~~ Ulster . Dyskusja o Home Rule'u w Izbie Gmin zakończona będzie w ciągu kilku tygodni , poczem według wszelkiego prawdopodobieństwa projekt będzie przyjęty i stanie się prawem . Tymczasem w Irlandji panuje już nie chaos , ale formalna rewolucja przeciw władzom angielskim , i niema najmniejszej możliwości , aby rządy

projekt Home Rule'u mógł wejść w życie. Obecnie projekt znajduje się w Izbie Gmin (drugie czytanie) ; krytykowany jest w swoich szczegółach , choć wielkiego ożywienia nie wzbudza, gdyż każdy widzi beznadziejność sprawy, tak jak ona dziś jest postawioną .

Rząd utworzył swój projekt w taki sposób , aby :

- 1) utrzymać w całości i bezpieczeństwie Zjednoczone Królestwo ;
- 2) Dać Irlandji prawa autonomji wewnętrznej;
- 3) Tem samym nieco uspokoić opinię zagraniczną ;
- 4) Możliwie zadowolnić lojalną prowincję Ulster.

Plan ten skazany jest na niepowodzenie. Opinia angielska widzi, że obecny stan rzeczy dłużej panować nie może , że dla Irlandji jest on zabójczy , a dla Imperjum Brytyjskiego wysoce niebezpieczny .Przeważa dzisiaj przekonanie, że należy bezwzględnie stłumić za pomocą wojska terrorystyczną akcję w Irlandji, następnie dać samej Irlandji możność rozstrzygnięcia wewnętrznych sporów. Byłoby to dzisiaj o tyle rozumną polityką, że Sinn Fein , dbający przede wszystkim o niepodzielność Irlandji, musiałby wejść w kompromis z partją Unionistów Ulsteru, ob- stających bezwzględnie przy niepodzielności z Anglią .

Do zupełnego odłączenia Irlandji Anglja bezwarunkowo nie dopuści , chociażby dla względów czysto strategicznych .Dla Angli- ków wybrzeże Irlandzkie ma to samo znaczenie co Ren dla Fran- cuzów - bezpieczeństwa i granicy strategicznej.

Reasumując powyższy raport podkreślić należy następujące najważniejsze momenty :

ARCHIVES
New York

./.

281

- 1) Rządowy projekt samorządu dla Irlandji prawdopodobnie przyjęty będzie przez Izbę Gmin ;
- 2) Wobec stosunków panujących w Irlandji, projekt ten wprowadzonym w życie być nie może, i sprawy Irlandzkiej nie rozwiąże.
- 3) Prowadzoną jest energiczna akcja w kierunku stłumienia anarchji panującej w Irlandji, ale niema projektu przyszłych reform, któreby ludność sadowolnie mogły. Dopóki taki projekt stworzonym i przeprowadzonym nie będzie, dopóty stłumienie anarchji do celu nie doprowadzi i tylko przedłużać będzie wojnę domową.
- 4) Według dzisiejszych horoskopów chaos w Irlandji trwać będzie czas dłuższy i niewątpliwie wpływać będzie ujemnie na angielską politykę zagraniczną .
- 5) Irlandzkie zaburzenia socjalno - komunistyczne powinny wpłynąć otrząsująco na rząd angielski w jego stosunkach z Rosją Bolszewicką.
- 6) Dzisiejsza rewolucja w Irlandji odznacza się z jednej strony zupełnem rozdrożeniem wewnętrznem, z drugiej strony obecnością zwyrodniałych zewnętrznych komunistycznych a nawet bolszewickich narówni z aspiracjami narodowemi.
- 7) Na podstawie punktu 5 stwierdzić można, że walka narodu irlandzkiego o niepodległość nie jest bezwzględnie narodową i jednolitą ; że polega w dużej mierze na nienawiści do władz angielskich i na różnicach religijnych - nie zaś na spójni wewnętrznej ; że trzeba wczekać dalszego jej rozwoju przed wyrobieniem sobie ostatecznego zdania co do zasadniczego stanowiska jakie należy zająć w tej sprawie.

Analizując rolę Ameryki w sprawie Irlandzkiej nie należy takowej nadawać zbyt dużego konkluzywnego znaczenia. Sprawa Irlandzka na gruncie Amerykańskim stała się wygodnym narzędziem propagandy w kampanji przedwyborczej prezydenckiej. Partje stawiające swoich kandydatów na prezydenta ubiegają się o poparcie licznej ludności Irlandzkiej zamieszkującej Stany Zjednoczone. Z akcji Komitetu do Spraw Zagranicznych w Kongresie, składającego się przeważnie z Republikanów, zmierzającej do otrzymania od Wilsona sankcji na dyskusję merytoryczną o niepodległości Irlandji wynika, że republikanie starają się zdyskredytować Wilsona stawiając jego i partję demokratów w trudne położenie: o ile na dyskusję się zgodzi, może to być groźny w skutkach nietakt wobec Anglii, o ile się nie zgodzi, straci głosy Irlandczyków amerykańskich. - Jak wiadomo, Wilson wycofał się z tej zasadniczej sprawy, pozostawiając poniekąd kwestję do uznania Komitetu do Spraw Zagranicznych, zastrzegając sobie zdanie ostateczne. Sprawa Irlandzka w Ameryce jest przeto raczej opartą na względach taktycznych aniżeli ideowych. -

Y. G. G. G.

sekretarz poselstwa

Gapiński

ACZELNE DOWODZTWO WOJSK POLSKICH
ADJUTANTURA GENERALNA
WARSZAWA

L. Dz. 39027, dnia 25/11 1918 r.
załącz. Wydział

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York